

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування закладу вищої освіти)

(назва інституту/факультету)

Кафедра ___ Географії України та регіоналістики

(назва кафедри)

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
Етногеографія України

(вказіть назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

(вказати: обов'язкова)

Освітньо-професійна програма - Географія

(назва програми)

Спеціальність - 106 Географія

(вказати: код, назва)

Галузь знань - 10 Природничі науки

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

___ Географічний факультет

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробник: ___ к.геогр.н., асистент Джаман Я.В.

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Зміст

1. Загальна інформація.
2. Анотація до курсу.
3. Мета і завдання курсу.
4. Пререквізити.
5. Результати навчання (компетентності)
6. Опис навчальної дисципліни.
7. Система контролю і оцінювання курсу.
8. Рекомендована література.

1. Загальна інформація.

Назва дисципліни	Етногеографія України
Викладачі	1) кандидат географічних наук, асистент Джаман Ярослав Васильович;
Контактні телефони	1) 0955703104
e-mail	1) y.dzhaman@chnu.edu.ua
Формат дисципліни	семестровий (4 семестр)
Обсяг дисципліни	3 кредити/ 90 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	1) Джаман Я. В.: понеділок 13:10 – 14:10.

2. Анотація до курсу.

Навчальна дисципліна «Етногеографія України» належить до переліку вибіркових навчальних дисциплін за освітнім рівнем «бакалавр», що пропонується в рамках циклу загальної підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти. Вона забезпечує формування у студентів професійно-орієнтованої компетентності системного суспільно-географічного і регіонального дослідження етнічної структури населення України і окремих регіонів та спрямована на засвоєння теоретичних і практичних знань про особливості протікання етнічних процесів у державі (окремих регіонах), вдосконалення вмінь та навичок регіональних досліджень набутих під час вивчення дотичних дисциплін.

3. Мета і завдання курсу.

Метою дисципліни є вивчення територіальних особливостей національної структури населення України.

Основні *завдання* вивчення дисципліни:

- освоїти науково-методичні основи етногеографії як науки;
- дослідити географію етнічної структури населення України та окремих її регіонів;
- розкрити просторові особливості етнічної структури населення Західноукраїнського регіону.

4. Пререквізити.

Навчальна дисципліна «Етногеографія України» вивчається у четвертому семестрі. Основою для вивчення дисципліни є предмети «Актуальні питання історії та культури України» і «Методика галузевих експедиційних регіональних досліджень», які вивчаються на першому курсі.

5. Результати навчання (компетентності).

У результаті вивчення курсу студенти повинні

знати: розуміти застосування та роль географічної науки для суспільства та у господарській діяльності;

- сутність терміну «етнос»; концепції походження етносу; структуру етносу та його ієрархічні рівні; історичні типи етносу; особливості етнічних процесів;

- етнічну структуру населення України, її територіальні відміни, динаміку;

- етнічну структуру населення Західноукраїнського регіону, її просторові особливості.

вміти: проводити дослідження на відповідному рівні;

- використовувати високий рівень сформованості досвіду спеціалізованої діяльності та його безпосереднє застосування; досвід прояву професійних компетентностей у різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях;

- визначати рівень етнічної різноманітності населення регіону;

- побудувати картосхеми етнічної структури населення;

- побудувати матриці бальної оцінки територіальної поширеності та рейтингової значимості найчисельніших етнічних груп у регіоні;

- побудувати картосхеми етнічної різноманітності населення (всього, міського і сільського) України.

Універсальні компетенції. Здатність застосовувати базові знання фундаментальних наук в обсязі, необхідному для засвоєння програмного матеріалу курсу, розуміння і дослідження етнічних процесів. Здатність навчатися та самонавчатися, бути сучасно освіченим, усвідомлювати можливість навчатися впродовж життя. Працювати самостійно, розробляти стратегії та керувати часом. Здатність скеровувати зусилля, поєднуючи результати різних досліджень та аналізу, представляти результат вчасно. Здатність бути критичним та самокритичним. Вміти реально оцінювати

власні можливості, результати та шляхи їх досягнення при вирішенні завдань. Здійснювати критичне осмислення регіональних проблем. Здатність знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел. Навички використання сучасних інформаційних технологій, картографічних та статистичних джерел інформації при вивченні етнічної структури населення регіонів. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. Уміння мотивувати людей і досягати спільних цілей. Здатність виступати з усними повідомленнями, ставити запитання, дискутувати, працювати в команді, вести ділове спілкування в усній або в письмовій формі. Здатність продовжити навчання з високим ступенем автономії.

Ключові компетенції. Знання наукових теорій, концепцій і парадигм географії та регіоналістики. Базові уявлення про територіальну організацію суспільства. Розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку етносів й уміння їх використовувати у професійній, соціальній, педагогічній діяльності. Здатність використовувати професійні знання з фізичної та суспільної географії у мультидисциплінарних контекстах вивчення територій. Здатність використовувати теоретичні знання і практичні навички системного аналізу, географічного моделювання та прогнозування трансформації етнічної структури населення.

6. Опис навчальної дисципліни

6.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни - Етногеографія України												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	4	3	90	2	15	30	-	-	45	-	екзамен
Заочна												

6.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Науково-Методичні основи етногеографії													
Тема 1. Етнос і етнічна структура населення – об'єкт вивчення етногеографії	12	2	4			6								
Тема 2. Географічні особливості етнічних процесів	14	2	4			8								
Тема 3. Методика суспільно-географічних досліджень етнічної структури і етнічної різноманітності населення	12	2	4			6								
Разом за ЗМ1	38	6	12			20								
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Національний шлях до сталого (збалансованого) розвитку.													
Тема 4-5. Етнічна структура населення України: територіальні відміни, динаміка.	17	5	4			8								
Тема 6. Етнічна структура населення Західноукраїнського регіону.	22	2	10			10								
Тема 7.	13	2	4			7								

Етногеографічні системи полі етнічних прикордонних субрегіонів.												
Разом за ЗМ 2	52	9	18			25						
Усього годин	90	15	30			45						

6.3. Теми семінарських (практичних) занять

№	Назва теми
1.	Етнічна структура населення України
2.	Етнічна різноманітність населення України.
3.	Етнічна різноманітність міського і сільського населення України.
4.	Розселення поляків у Західноукраїнському регіоні.
5.	Розселення білорусів у Західноукраїнському регіоні.
6.	Географія національної структури населення Чернівецької області.
7.	Географічні аспекти мовної ситуації як індикатора асиміляційних процесів.

6.4. Теми самостійної роботи

№	Назва теми
1.	Структура етносу та його ієрархічні рівні.
2.	Історичні типи етносів.
3.	Класифікація етносів.
4.	Етнороз'єднавчі процеси
5.	Етнооб'єднавчі процеси

7. Система контролю і оцінювання курсу

7.1. Шкала оцінювання

Поточне опитування, тестування та самостійна робота	Максимальна кількість балів
Змістовий модуль 1	
Т 1	10
Т 2	10
Т 3	10

Сума	30
Змістовий модуль 2	
T 4	7
T 5	7
T 6	8
T 7	8
Сума	30
Іспит	
	40
Всього	100

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

7.2. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- контрольні роботи;
- реферати;
- розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

7.3. **Форми поточного та підсумкового контролю**

(Формами поточного контролю є письмова (практична робота, контрольна робота) відповідь студента та ін.

Формами підсумкового контролю є іспит.

8. **Рекомендована література:**

8.1. **Базова (основна)**

1. Джаман В. О. Демогеографія: навчальний посібник / В.О. Джаман, В.П. Круль, Г. Я. Чернюх. – Чернівці: Рута, 2002. – 160 с.
2. Джаман В. Етнічна структура населення центрального регіону України (територіальні особливості на прикладі Черкаської області) / В. Джаман, **Я. Джаман** // Часопис соціально-економічної географії. – Вип. 16 (1). – Харків: Харківський нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, 2014. – С. 71-81.
3. Джаман В. О. Національна структура населення етноконтактних зон / В.О. Джаман, І.І. Костащук. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009. – 288 с.
4. Джаман В.О., Мручковський П.В., **Джаман Я.В.** Етногеографія Західноукраїнського регіону: монографія. – Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2020. – 240 с.
5. **Джаман Я. В.** Формування поліетнічного простору великого міста як передумови розвитку етнотуризму (на прикладі Чернівців) / Я. В. Джаман // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2016. – Вип. 775-776: Географія. – С. 168-177.
6. Дністрянський М. С. Етногеографія України: навчальний посібник / М.С. Дністрянський. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – 232с.

7. Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М.С. Дністрянський. – Львів: Літопис; Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. – 490 с.
8. Пономарьов А.П. Українська етнографія: Курс лекцій / А.П. Пономарьов. – К.: Либідь, 1994. – 320.

8.2. Допоміжна

1. Алаев Э. Б. Социально-экономическая география: Понятийно-терминологический словарь / Э. Б. Алаев. – М.: Мысль, 1983. – 350 с.
2. Бромлей Ю. В. Очерки теории этноса / Ю. В. Бромлей. – Москва: Наука, 1983. – 412 с.
3. Бромлей Ю. В. Современные проблемы этнографии (очерки теории и истории) / Ю. В. Бромлей. – Москва: Наука, 1981. – 391 с.
4. Географический энциклопедический словарь. Понятия и термины / Гл. ред. А. Ф. Трешников; Ред. кол.: Э. Б. Алаев, П. М. Алампиев, А. Г. Воронов и др. – Москва: Сов. энциклопедия, 1988. – 432 с.
5. Гудзеляк І. Географія населення: Навчальний посібник / І. Гудзеляк. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – 232 с.
6. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли / Л.Н. Гумилев. – Москва: ООО “Издательство АСТ”, 2005. – 558 с.
7. Гумилев Л.Н. Этносфера: история людей и история природы / Л.Н. Гумилев. – Санкт-Петербург: Издательский дом “Кристалл”, 2003. – 576 с.
8. Дашкевич Я. Націогенез – національне відродження – національна свідомість українців на зламі XVI – XVIII ст. / Я Дашкевич // Україна: наука і культура. – К., 1993. – Вип. 26-27. – С. 44-53.
9. Джаман В. Етнічна різноманітність населення – складова туристичної атрактивності території (на прикладі Чернівецької області) / В. Джаман, П Мручковський, Я Джаман // Географія і туризм: міжнародні виклики українському туризму / Мат. V міжнар. наук. конф. (Львів –

- Судова Вишня, 23-25 вересня 2011 р.). – Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – С. 63-66.
10. Джаман В. О. Етнічна структура населення України: територіальні відміни, динаміка / В. О. Джаман // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія: Географія. – Вінниця, 2006. – Вип. 11. – С. 90-96.
 11. Джаман В. Етнічна структура населення центрального регіону України (територіальні особливості на прикладі Черкаської області) / В. Джаман, Я. Джаман // Часопис соціально-економічної географії. – Вип. 16 (1). – Харків: Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, 2014. – С. 71-81.
 12. Круль В.П. Ретроспективна географія з основами етнографії: навчальний посібник / В.П. Круль. – Чернівці: Родовід, 2014. – 296 с.
 13. Махній М. Етноеволюція: Науково-пізнавальні нариси / М. Махній. – К.: Vloх.ua, 2009.
 14. Мручковський П.В. Етнічна структура населення Закарпатської області (територіальні особливості) / П.В. Мручковський // Географія, екологія, туризм: теорія, методологія, практика. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 21-23 травня 2015 року). – Тернопіль: СМП “Тайп”, 2015. – С. 211-213.